

ΤΟ ΑΜΦΙΑΡΕΙΟ
ΤΟΥ ΩΡΩΠΟΥ
THE AMPHIAREION
AT OROPOS

ΑΤΤΙΚΗ / ATTICA

Το Αμφιάρειο, το μεγαλύτερο στην αρχαία Ελλάδα ιερό του χθόνιου θεού και ήρωα Αμφιαράου, ερευνήθηκε από τον Βασίλειο Λεονάρδο, από το 1884 έως το 1929. Τα κτίριά του είναι κατασκευασμένα στις όχθες ενός χειμάρρου, της Χαράδρας, όπως την έλεγαν οι αρχαίοι. Στην αριστερή όχθη βρίσκονται τα επίσημα οικοδομήματα, η στοά, το θέατρο, ο ναός, ο βωμός και στη δεξιά απλώνεται η συνοικία των κατοικιών.

Η είσοδος του ιερού ήταν στους αρχαίους χρόνους από τα ανατολικά. Το πρώτο κτίριο που θα συναντήσουμε, αν πλησιάσουμε το ιερό από τα ανατολικά, είναι ένα τετράγωνο του 4ου αι. π.Χ., που στους χριστιανικούς χρόνους μεταβλήθηκε σε θέρμες. Είναι πολύ πιθανόν ότι παρόμοιος, δηλαδή λουτρική εγκατάσταση, ήταν και ο αρχικός προορισμός του. Ευθύς μετά βλέπουμε τη μεγάλη στοά, κτίσμα του 4ου αι. π.Χ., η οποία έχει μήκος 110 μ. Χρησίμευε για τη διαμονή των επισκεπτών του ιερού και των ασθενών. Στα άκρα της, ανατολικό και δυτικό, υπήρχαν δύο δωμάτια εφοδιασμένα με θρανία και τράπεζες. Σε αυτά τα δωμάτια γινόταν η εγκοίμηση όσων ζητούσαν χρησμό από τον Αμφιάραιο, οι οποίοι μέσα στον ύπνο τους, σε όνειρο, δέχονταν τη συμβουλή του θεού ή ακόμη και τη θεραπεία. Σκηνή εγκοίμησης και θεραπείας εικονίζει το πολύ γνωστό ανάγλυφο που αφιέρωσε στον Αμφιάραιο ο Αρχίνος από τον Ωρωπό τον 4ο αι. π.Χ.

Πίσω από τη στοά βρίσκεται το θέατρο του Αμφιαρείου. Το οικοδόμημα της σκηνής, με αναστηλωμένη την κιονοστοιχία του προσκηνίου, έφερε δύο επιγραφές, που χρονολογούνται στο 2ο αι. π.Χ. Πέντε μαρμάρيني θρόνοι, με φυτική ανάγλυφη διακόσμηση, χρονολογούμενοι στον 1ο αι. π.Χ., βρίσκονται στην περιφέρεια της ορχήστρας. Δυτικά της στοάς βρίσκεται η σειρά των βάθρων των αγαλμάτων, που πλαισιώναν το δρόμο που οδηγούσε στο ναό. Πάνω στα 25 βάθρα που σώθηκαν στην αρχική τους θέση, βρίσκονται χαραγμένες γύρω στις 150 επιγραφές (αναθηματικές, επιγράμματα, αγωνιστικοί κατάλογοι και προξενικά ψηφίσματα). Πρώτο βλέπουμε ένα βάθρο με χαραγμένο αγωνιστικό κατάλογο του 1ου αι. π.Χ. Ακολουθούν δύο βάθρα, των οποίων τα αγάλματα ήταν αναθήματα του Ωρωπίου Καλλιγείτονος, γιου του Πύθωνος. Στη συνέχεια το βάθρο σε σχήμα Γ προσφέρει παράδειγμα αναγραφής ψηφισμάτων του Ωρωπού και του Κοινού των Βοιωτών στον ίδιο χώρο. Τα τρία βάθρα που ακολουθούν έφεραν

χάλκινα αγάλματα πολιτών του Ωρωπού: της Αριστονίκης και του Πτωίωνος, του ιερέα του Αμφιαράου Θεοδώρου και του ομώνυμου εγγονού του και του Διοδώρου, επίσης ιερέα, και της γυναίκας του Φανοστράτης. Το βάθρο που ακολουθεί κατασκευάστηκε επί ιερέως Ωρωποδώρου, στα τέλη του 3ου αι. π.Χ. Η αρχική αναθηματική επιγραφή όμως έχει σβηστεί και στη θέση της χαράχθηκε γύρω στο 50 π.Χ. άλλη, με την οποία τιμήθηκε ο Άππιος Κλαύδιος Πούλχερ, Ρωμαίος ύπατος. Στην επιγραφή είναι φανερά τα ίχνη από το σβήσιμο της πρώτης ανάθεσης. Περιπτώσεις τέτοιας μετεπιγραφής αγαλμάτων σε Ρωμαίους αξιωματούχους θα βρούμε αρκετές σε βάθρα που απομένουν έως το ναό. Επόμενα βάθρα είναι: των αγαλμάτων των βασιλέων της Αιγύπτου Πτολεμαίου Δ΄ του Φιλοπάτορος και της γυναίκας του Αρσινόης, του Τροιζηνίου Διομήδους (βάθρο σε σχήμα τόξου), του Γναίου Καλπουρνίου Πείσωνος και της γυναίκας του (δύο βάθρα) και του Βρούτου, δολοφόνου του Ιουλίου Καίσαρος. Σημειώνονται, ακόμη, τα βάθρα των αγαλμάτων του Γαΐου Σκριβωνίου Κουρίωνος, του Μάρκου Αγρίππα, που τιμήθηκε με μετεπιγραφή μετά το 27 π.Χ., της Αδείας, συζύγου του Αυτοδίκου, αδελφού του βασιλιά της Θράκης Λυσιμάχου, του Γναίου Κορνηλίου Λέντουλου και το βάθρο του Ποπλίου Σερβιλίου Ισαυρικού, εγγονού του Μετέλλου. Τελευταίο είναι το βάθρο του αγάλματος του Σύλλα, που βρίσκεται έξω από το ναό του Αμφιαράου. Ο Σύλλας, Ρωμαίος δικτάτορας, είχε ευεργετήσει το ιερό το 86 π.Χ. και τιμήθηκε και αυτός με τη μέθοδο της μετεπιγραφής.

Ο ναός του Αμφιαράου ήταν εξάστυλος δωρικός και χτίστηκε τον 4ο αι. π.Χ. Το νότιο μισό του παρασύρθηκε στους ύστατους χρόνους της αρχαιότητας από το ποτάμι. Μέλη του θριγκού του ναού εκτίθενται αναστηλωμένα στην αυλή του Μουσείου. Ανατολικά του ναού βρίσκεται ο μεγάλος βωμός του ιερού (4ος αι. π.Χ.). Στη θεμελίωσή του βλέπουμε δύο μικρότερους και παλαιότερους βωμούς. Πολύ κοντά στο βωμό, νοτιότερα, βρίσκεται η ιερή πηγή, από την οποία εξακολουθεί να αναβλύζει νερό, όπως τον 5ο αι. π.Χ., όταν ιδρύθηκε το ιερό. Πλάι στην ιερή πηγή βρίσκονται τα λουτρά, κατασκευασμένα τον 4ο αι. π.Χ.

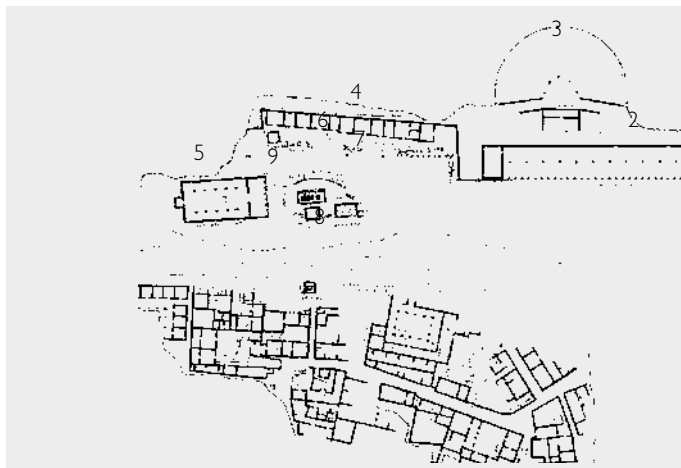
Το ιερό του Αμφιαράου εκτείνεται και στη δεξιά όχθη της Χαράδρας (χειμάρρου), όπου υπήρχαν η συνοικία των κατοικιών, γραφεία, καταστήματα, ξενοδοχεία, η αγορά και η κλεψύδρα, που ήταν υδραυλικό ρολόι.

The Amphiareion, the largest sanctuary in ancient Greece of the chthonic god and hero Amphiaraos, was excavated by Vasileios Leonardos from 1884 to 1929. Its buildings stand on the banks of a winter torrent, Charadra, as it was called by the ancient Greeks. On the left bank the official buildings, the stoa, theatre, temple and altar were situated, while the right side was occupied by the residential quarter.

In ancient times, the entrance to the sanctuary was on the east side. The first building we encounter as we approach the sanctuary from the east is a square structure dating from the 4th c. BC, which was converted into a bath-house in Christian times. Its original purpose was probably the same – that of a bathing facility. Immediately beyond this is the great stoa, built in the 4th c. BC, which is 110 m long. It was used for accommodation purposes by visitors to the sanctuary and by the sick. At the east and west ends were two rooms equipped with benches and tables. These rooms were used for sleeping (*enkoemesis*) by those who sought the oracle from Amphiaraos. They were given his advice, or were even cured, in a dream while they slept. A sleeping and cure scene is depicted in the well-known relief dedicated to Amphiaraos by Archinos of Oropos in the 4th c. BC.

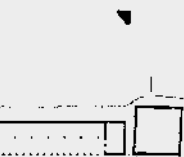
Behind the stoa lies the theatre of the Amphiareion. The stage-building, in which the colonnade of the proscenium has been restored, bore two inscriptions dating from the 2nd c. BC. Five marble thrones with relief floral decoration, dating from the 1st c. BC, can be seen on the edge of the orchestra. To the west of the stoa is a row of bases for the statues that stood on one side of the road leading to the temple. About 150 inscriptions (dedications, epigrams, lists of victors in games, and proxenia decrees) are carved on the 25 bases that have been preserved *in situ*. The first base we encounter is inscribed with a list of victors dating from the 1st c. BC. It is followed by two bases whose statues were dedicated by Kalligeiton, son of Python, of Oropos. Beyond these, the L-shaped base provides an example of inscribing decrees of Oropos and of the Boeotian League on the

same pedestal. The next three bases bore bronze statues of citizens of Oropos: of Aristonike and Ptoion, of the priest of Amphiaraos, Theodoros, and his grandson of the same name, and of the priest Diodoros and his wife Phanostrate. The next base was built during the priesthood of Oropodoros, at the end of the 3rd c. BC. The original votive inscription on this was erased and another was incised about 50 BC in honour of Appius Claudius Pulcher, a Roman consul. In this inscription, the traces of the erasure of the original dedication are quite clear. Several similar cases of statues re-inscribed for Roman officials are to be found amongst the rest of the bases in front of the temple. The next bases bore: statues of the rulers of Egypt, Ptolemy IV Philopator and his wife Arsinoe, Diomedes of Troezen (base in the shape of an arch), Gnaeus Calpurnius Piso and his wife (two bases), and Brutus, the assassin of Julius Caesar. We may also note the bases for the statues of Gaius Scribonius Curio, Marcus Agrippa, who was honoured by a re-inscription after 27 BC, Hadeia, the wife of Autodikos, brother of the king of Thrace, Lysimachos, Gnaeus Cornelius Lentulus, and the base of Poplius Servilius Isauricus, grandson of Metellus. The last base, which stands outside the temple of Amphiaraos, is for the statue of Sulla. Sulla, the Roman dictator, became a benefactor of the sanctuary in 86 BC and was honoured through a re-inscription.

The temple of Amphiaraos was a hexastyle Doric structure erected in the 4th c. BC. The southern half of it was swept away by the river in the last years of antiquity. Members of the entablature of the temple have been restored and are on display in the Museum courtyard. To the east of the temple is the large altar of the sanctuary (4th c. BC). In its foundations two smaller, earlier altars can be seen. Very close to the south side of the altar is the sacred spring from which water continues to bubble, just as it did in the 5th c. BC, when the sanctuary was founded. Next to the spring are the baths, which were built in the 4th c. BC.

The sanctuary of Amphiaraos extended also to the right bank of Charadra, where the residential quarter was located, along with offices, shops, inns, the agora, and the klepsydra, a water-clock.

1. ΛΟΥΤΡΑ
2. ΣΤΟΑ
3. ΘΕΑΤΡΟ
4. ΒΑΘΡΑ ΑΓΑΛΜΑΤΩΝ
5. ΝΑΟΣ ΑΜΦΙΑΡΑΟΥ
6. ΒΩΜΟΣ
7. ΛΟΥΤΡΑ
8. ΚΛΕΨΥΔΡΑ
9. ΙΕΡΗ ΠΗΓΗ

1. BATH-HOUSE
2. STOA
3. THEATRE
4. STATUE BASES
5. TEMPLE OF AMPHIARAOS
6. ALTAR
7. BATH-HOUSE
8. KLEPSYDRA
9. SACRED SPRING

ΤΟ ΑΜΦΙΑΡΕΙΟ
ΤΟΥ ΩΡΩΠΟΥ
THE AMPHIAREION
AT OROPOS

ΑΤΤΙΚΗ / ATTICA

i T: 22950 62144

ΚΕΙΜΕΝΑ: Π. ΑΓΑΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΤΑΠ, ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Ε. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗ

TEXT TRANSLATION: P. AGALLOPOULOU
TRANSLATION: D. BROWN KAZAZIS
GENERAL SUPERVISION:
ARF, PUBLICATIONS DEPARTMENT
LAYOUT: E. ELEYTHERIADI

ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
MONUMENTS AND MUSEUMS OF GREECE
e-Ticketing system

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
HELLENIC REPUBLIC**
Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού
Ministry of Culture and Sports

Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων
Archaeological Resources Fund

www.tap.gr